

Bescherming van stagiair(e)s op het werk
Risicoanalyse en document

Conform het KB van 21 september 2004 en het KB van 03 mei 1999, gewijzigd door het KB van 03 mei 2003, het KB van 28 mei 2003 en het KB van 21 september 2004.

Stagiair(e): elke leerling of student die in het kader van een leerprogramma georganiseerd door een onderwijsinstelling, daadwerkelijk arbeid verricht bij een werkgever, en dit met het oog op het opdoen van beroepservaring

Stageplaats:

V.Z.W. Psychiatrische Centrum Gent-Sleidinge
Campus Gent Fratersplein 9, 9000 Gent
Campus Sleidinge Weststraat 135 9940 Evergem (Sleidinge)

Externe dienst voor preventie en bescherming op het werk van de stageplaats:

IDEWE
Grote Steenweg Noord 9
9050 Zwijnaarde

Preventieadviseur-arbeidsgeneesheer:
Dr. L. Pauwels

Onderwijsinstelling of opleidingscentrum die de stagiair(e)s aanbrengen (facultatief in te vullen)

Adres: .....

.....

Opleiding of studierichting stagiair(e):

Sociale hoge school   /   Maatschappelijk werk

Studiejaar: .....

Risicoanalyse

Kijkstage zonder risicohoudende activiteiten:

ja   neen

Nachtarbeid:

neen

Beschrijving van de werkzaamheden:

Activiteiten – Machines – Chemische, fysische en biologische agentia – Blootstellingsduur:

Begeleiden van patiënten bij allerlei sociale problemen.

Blootstelling aan biologische agentia (algemeen infectierisico, tuberculose,..), ...

Verzorgingssector: sociaal contact

■ ziekenhuis

Blootstelling aan risico's die aanleiding geven tot verplicht passend gezondheidstoezicht zoals bedoeld in het KB van 28 mei 2003 betreffende het gezondheidstoezicht op de werknemers:

- veiligheidsfunctie:.....
- verhoogde waakzaamheid:.....
- welbepaalde risico's:
  - chemisch
    - agentia: zepen, ontsmettingsmiddelen
    - risico op dermatose: .....
    - risico op andere effecten: .....
  - fysisch:.....
    - ioniserende stralingen
    - lawaai
    - trillingen
    - koude
    - warmte
    - andere:.....
  - biologisch:
    - sociaal contact
    - nauw speeksel contact
    - contact bloed
    - contact stoelgang
    - spatten
    - contact urine
    - tuberculoserisico
  - fysieke werkbelasting (van ergonomische aard of door zwaarte van het werk)
    - tillen van lasten
    - beeldschermwerk
    - repetitieve arbeid

- andere:.....
- mentale werkbelasting:
  - call-center operator
  - bandwerk (o.a. controle, ...)
- psychosociale werkbelasting
  - nachtarbeid
  - ploegenarbeid
  - agressie of emoties: oa. Contact ernstig ziek patiënten
- contact met voeding

Specifieke risico's op de werkplaats te wijten aan

een gebrek aan ervaring – het niet bewust zijn van risico's – de niet-voltooid ontwikkeling.
Zie de niet limitatieve lijst van agentia, procédés en werkzaamheden en plaatsen (bedoeld in artikel 3, § 2 en in artikel 8) in bijlage.

- Biologische agentia van klasse 1, 2 en 3 (KB van 4 augustus 1996). Tot deze laatste groep behoren de tuberkelbacil, het hepatitis B virus, het hepatitis C virus en HIV virus.
  - o De stagiairs dienen jaarlijks een tuberculinetest te ontvangen.

Preventiemaatregelen

Werkkledij / persoonlijke en collectieve beschermingsmiddelen

- overall/broek/jas/andere: .....
- veiligheidsschoenen (type):.....
- handschoenen: (vinyl handschoenen)
bij verzorging
contact bloed, urine, stoelgang
contact zepen, water, detergenten
- ontsmettingsmiddel: handalcohol wordt gebruikt voor en na elk fysiek patiëntencontact en na het wassen van de handen als deze bevuild werden met bloed en/of lichaamsvochten.
- stevige handschoenen tegen verwondingen
- naaldcontainer
- ademhalingsbescherming (type): .....
- oorkap/oorpropjes (type):.....
- helm/kapje (type):.....
- veiligheidsharnas (type):.....
- scherm/bril (type):.....
- andere: .....

Verboden werkzaamheden:

.....

Document

Vereist gezondheidstoezicht voor de stagiair(e)s:

1. Passend gezondheidstoezicht (cfr. KB 28 mei 2003)

- medisch onderzoek (VGB, PGB, HZ, HO, HB) omwille van de volgende risico's:
- biologische agentia van groep 1,2 en 3

.....

.....

- andere frequentie:

.....

2. Specifiek gezondheidstoezicht: voorafgaande gezondheidsbeoordeling en periodieke gezondheidsbeoordeling

- niet vereist
- vereist omwille van leeftijd (< 18 jaar)
- vereist omwille van nachtarbeid
- vereist omwille van specifiek risico:
- gebrek aan ervaring
  - niet bewust zijn van risico's
  - niet-voltooid ontwikkeling
  - andere.....

De stagiair(e) moet beschikken over een Formulier voor de Gezondheidsbeoordeling opgesteld door de arbeidsgeneesheer van de werkgever (of de arbeidsgeneesheer van de onderwijsinstelling).

Verplichte inentingën – verplichte tuberculinetest

- tetanus .....
- hepatitis B aangewezen.....
- tuberculinetest .....

Preventiemaatregelen bij zwangerschap en borstvoeding

Zwangerschappen moeten onmiddellijk gemeld worden aan de werkgever van het bedrijf dat de stagiaire tewerkstelt en aan de stageverantwoordelijke van de school.

- Medisch onderzoek door de arbeidsgeneesheer is noodzakelijk begin van de zwangerschap.
- Medisch onderzoek door de arbeidsgeneesheer is noodzakelijk bij lactatie.

De algemene risico-evaluatie moederschapsbescherming vindt u in bijlage 1.

De arbeidsgeneesheer zal oordelen of er specifieke maatregelen moeten getroffen worden voor de zwangere.

Datum, naam en handtekening

Datum, naam en handtekening

De Cuyper Raoul
Werkgever van de stageplaats

Dr. Patwels Lucia
Preventieadviseur-arbeidsgeneesheer

Nota: bijlagen

- Bijlage 1:
Risico-evaluatie moederschapsbescherming
- Bijlage 2:
Hygiënische maatregelen ter preventie van infectieziekten in de verzorgingssector
- Bijlage 3:
Niet-limitatieve lijst van agentia, procédés en werkzaamheden en plaatsen (bedoeld in artikel 3, §2 en in artikel 8) waaraan stagiair(e)s niet mogen blootgesteld worden.

Basisprotocol

-documenten: -arbeidswet 16/3/1971
 -wet van 3/4/1995 – B.S 10/5/1995
 -K.B. 2/5/1995 –B.S. 18/5/1995
 -C.A.O. 46 : nachtarbeid

-praktisch:

- zwangerschap wordt zo vlug mogelijk aan de werkgever gemeld door de werknemer
- de werkgever neemt zo nodig onmiddellijk maatregelen: verbod blootstelling aan agentia voorkomend in bijlage 2 van het K.B.2/5/1995, evaluatie blootstelling agentia bijlage 1 K.B.2/5/1995 (niet-limitatieve lijst).
- consultatie arbeidsgeneesheer : evaluatie risico's mede in acht genomen de medische gegevens van het personeelslid (serologie, precaire zwangerschap, bijzondere kwetsbaarheid).
- gezien de aard van de werkomgeving (tenminste cumulatie meerdere "kleinere" risico's), is het aangewezen om systematisch de zwangere te verwijderen vanaf de eerste dag van de zevende zwangerschapsmaand. Als reden voor verwijdering wordt vermeld: risico tillen van lasten, risico agressie. Hiermee vermijden we tevens toenemend absentisme tijdens het laatste kwartaal van de zwangerschap en is er betere planning voor vervanging mogelijk. Dit is van toepassing op alle beroepscategorieën, behalve wanneer contact met patiënten uitzonderlijk, controleerbaar of vermijdbaar is (vb. administratieve functies).
- verwijdering uit het werkmilieu omwille van specifieke infectierisico's is voor bepaalde afdelingen en bepaalde beroepencategorieën, mogelijk via het Fonds voor de Beroepsziekten. Dit gebeurt nadat eventuele mogelijkheden van werkaanpassing zijn onderzocht. De verwijdering via het Fonds moeten gebeuren tijdens de eerste 12 weken van de zwangerschap. Verwijdering wegens til- of agressierisico geeft geen aanleiding tot vergoeding via het Fonds voor de Beroepsziekten.
- bij lactatie wordt het risico virale infecties breed geïnterpreteerd. Er is systematische verwijdering mogelijk van alle beroepencategorieën tot 5 maand na de bevalling. De consultatie bij de arbeidsgeneesheer vindt plaats voor de 9^e postnatale week. Er wordt een attest van lactatie meegebracht.

- financiële tussenkomst: (niet van toepassing voor stagiairs)

- bij verwijdering uit het werkmilieu: gedurende zwangerschap of lactatie - via de ziekteverzekering - 60% van het geplafonneerd loon.
- indien de verwijdering gebeurt via het Fonds voor de Beroepsziekten, dient deze verwijdering voor de 12 weken zwangerschapsduur te gebeuren. De schadeloosstelling bedraagt 90% van het geplafonneerd loon.

-nachtarbeid:

- art. 43: verbod verplichte tewerkstelling nachtarbeid (20u-6u),
  - 8 weken voor de vermoedelijke bevallingsdatum
  - andere periode gedurende zwangerschap of in de periode van maximaal 4 weken die volgt op het verplicht postnataal verlof mits medisch attest.

- C.A.O. 46: zwangere mag dagarbeid vragen vanaf 3 maanden voor de vermoedelijke bevallingsdatum tot 3 maanden na de geboorte. Zwangere kan op basis van medisch attest dagarbeid vragen na het bevallingsverlof zonder beperking in duur.

risico-evaluatie tijdens de zwangerschap

Algemene principes:

- zwangeren geven geen lichamelijke verzorging aan patiënten aangetast door infecties voorkomend op bijlage 2 van het K.B. van 2/5/1995 tenzij
  - zij voldoende geïmmuniseerd zijn tegen betrokken pathologie
  - er voldoende efficiënte preventieve maatregelen kunnen genomen worden.
- telkens, wanneer uit de risico-analyse blijkt dat het risico reëel aanwezig is, is werkaanpassing, postenmutatie of werkverwijdering noodzakelijk.

I: INFECTIERISICO

Bijlage 2 van het KB moederschapsbescherming: verbod blootstelling

Hepatitis B:

Risico voor alle beroepscategorieën (met uitzondering van duidelijk afgescheiden administratieve functies).

Anti-Hbs $\geq$ 10 mU/ml: geen probleem voor tewerkstelling zwangere werknemers.

Anti-Hbs $<$ 10 mU/ml: verwijdering uit het risico is noodzakelijk.

Enterovirussen:

Nadruk ligt op hygiënisch werken. Geen verwijdering noodzakelijk omwille van dit risico.

Cytomegalie (CMV):

CMV IgG positieven dienen niet verwijderd te worden omwille van dit risico.

CMV negatieven: nadruk op hygiënisch werken, vooral met betrekking tot urine- en speekselcontacten. Geen systematische verwijdering noodzakelijk.

Epstein-Barr:

Hygiënisch werken, geen specifieke preventieve maatregelen te nemen.

Herpes:

-Genitalis: geen verzorging herpesletsels, gewone preventieve maatregelen.

-Varicella: afhankelijk van het aanwezig zijn van Varicella-Zoster IgG antistoffen, Weinig risico in de psychiatrie.

- Zona: geen verzorging van letsels door zwangeren zonder IgG antistoffen.

H.I.V.:

Sociaal contact is altijd toegelaten. Nauw fysiek contact oa. lichamelijke verzorging is verboden. Reëel risico op units voor drugverslaafden of ontweningsafdelingen.

Humaan Parvo-virus (= vijfde kinderziekte = Ertyhema Infectiosum):

Dit virus stelt meestal geen probleem, tenzij uitzonderlijk in periode van epidemie. In dit geval is het risico enkel reëel bij kinderen jonger dan 6 jaar.

Rubella:

Enkel risico als geen beschermende IgG antistoffen. Geen risico in volwassenenpsychiatrie.

Toxoplasmose:

Enkel risico in beroepen waar contact is met rauw vlees, rauwe groenten, aarde en katten. Bij keukenfuncties dient de serologie op toxoplasmose te worden nagegaan.

Listeria:

Geen risico.

Syfilis-gonorroe:

Risico reëel bij nauw fysiek contact. Geen werkverwijdering, wel hygiënische maatregelen.

Bijlage 1 van het KB moederschapbescherming: te evalueren Hepatitis A:

Geen verzorging van hepatitis A patiënten, tenzij antistoffen positief zijn (na vaccinatie of door natuurlijke immuniteit).

Hepatitis C:

Geen verzorgende taken bij Hepatitis C patiënten toegelaten. Geen handelingen met mogelijk bloedcontact. Geen onderhoud van kamers van Hepatitis C patiënten.

II. IONISERENDE STRALINGEN

Patiënten, behandeld met isotopen voor therapeutische doeleinden kunnen een risico vormen. Het probleem stelt zich enerzijds onder vorm van straling. Dit kan het geval zijn bij patiënten met jodiumbehandelingen voor schildklierlijden of inwendige stralingsbronnen bij kankertherapie.

Anderzijds kan besmetting ook optreden wanneer er rechtstreeks contact is met urine waarin zich resten van radio-actieve isotopen bevinden.

Zwangere vrouwen staan nooit in voor zorgverlening van patiënten die radio-actieve isotopen hebben ingenomen gedurende de eerste week na inname of tijdens de behandeling.

III. HITTE >30°

Geen specifiek risico. Wel te evalueren voor keuken, wasserij.

IV. TILLEN VAN LASTEN.

Dit risico is reëel voor alle logistiek, verzorgend en verplegend personeel. Idem kinesisten, onderhoud, keuken en technisch personeel. Werkverwijdering geldt vanaf de eerste dag van de zevende zwangerschapsmaand.

Agressierisico: wordt reëel geacht voor elke zwangere in contact met patiënten. Verwijdering gedurende laatste trimester van de zwangerschap. Bij ernstige dreiging vroegere verwijdering te evalueren.

V. CHEMISCHE AGENTIA.

Bijlage 2 van het KB moederschapbescherming: verboden blootstelling.
Bijlage 1 van het KB moederschapbescherming: risico te evalueren.

Richtinggevend zijn de R-zinnen:

R40: onherstelbare effecten zijn niet uitgesloten

R45: kan kanker veroorzaken

R46: kan erfelijke genetische schade veroorzaken

R49: kan kanker veroorzaken bij inademing

R61: kan het ongeboren kind schaden

R63: mogelijk gevaar voor beschadiging van het ongeboren kind

In de thuiszorg vormen cytostatica, antivirale middelen en immunosuppressiva een risico. Ook lichaamsvochten (urine, braaksel, stoelgang en bloed) kunnen besmet zijn met cytostatica. Dit is mogelijk tot maximaal 7 dagen na de laatste toediening. Zwangeren geven geen verzorging aan patiënten welke met deze middelen behandeld worden. Ook manipulatie van deze middelen is niet toegelaten (vb toedienen van Ledertrexate in poedervorm).

Bijlage 2**Procedures opgelegd door de dienst ziekenhuishygiëne beschikbaar op de afdeling dienen gevolgd te worden.****Hygiënische maatregelen ter preventie van infectieziekten in de verzorgingssector.**

Elk rechtstreeks contact met bloed en lichaamsvochten vermijden.

Bij accidenteel contact van de huid of handen met bloed of lichaamsvochten: wassen en ontsmetten.

Kledij bevuild met bloed of lichaamsvochten vervangen

Prikongevallen vermijden

Elke stagiair(e) draagt wegwerphandschoenen bij de volgende handelingen:

- bij contact met stoelgang, urine, bloed of andere lichaamsvloeistoffen
- bij contact met materialen mogelijk bevuild met deze lichaamsvloeistoffen
- bij verzorgingen

Iedere stagiair(e) dient de handen te wassen

- na het uittrekken van de handschoenen
- na gebruik van de toiletten
- voor en na het eten
- voor het manipuleren, bereiden en verdelen van voedingsmiddelen
- na het manipuleren van bevuild en mogelijk besmet materiaal
- na elke mogelijke besmetting van de handen

Hepatitis B vaccinatie

In de afdelingen waar er rechtstreeks contact mogelijk is met bloed, of waar personen verblijven die mogelijk besmet zijn met het hepatitis B virus is hepatitis B vaccinatie noodzakelijk.

De stagiairs die niet gevaccineerd zijn tegen hepatitis B nemen contact op met de preventieadviseur-arbeidsgeneesheer .

Tuberculinetest: bij blootstelling aan het tuberculoserisico verplicht voor de eerste stage en verder jaarlijks tijdens de volgende stages

Beroepsziekten

Elke ziekte of aandoening die mogelijks verband houdt met het werk dient onmiddellijk, gesignaleerd te worden aan de preventieadviseur-arbeidsgeneesheer.

Een aangifte van beroepsziekte gebeurt best binnen de periode van de werkonbekwaamheid!

Arbeidsongevallen

Arbeidsongevallen worden onmiddellijk gemeld aan het diensthoofd en de personeelsdienst.

Een prikongeval met een gebruikte injectienaald is een arbeidsongeval. Na een prikongeval onmiddellijk contact opnemen met de preventieadviseur-arbeidsgeneesheer .

Andere ziekten

Stagiair(e)s die drager zijn van een ziekte , die tijdens de normale werkactiviteiten kunnen overgedragen worden op andere personen, moeten onmiddellijk de preventieadviseur-arbeidsgeneesheer op de hoogte brengen.

Zwangerschappen

Zwangerschappen dienen onmiddellijk gemeld te worden aan de werkgever.

Indien nodig zal de preventieadviseur-arbeidsgeneesheer oordelen of er preventiemaatregelen moeten getroffen worden ter bescherming van moeder en/of kind.

Externe Dienst voor
Preventie
& Bescherming op het
Werk vzw

Bijlage 3

Niet-limitatieve lijst van agentia, procédés en werkzaamheden en plaatsen (bedoeld in artikel 3, §2 en in artikel 8) waaraan stagiair(e)s niet mogen blootgesteld worden:

A. Agentia1. Fysische agentia:

a) ioniserende straling;

b) werk in een omgeving met overdruk, vb. hoogdrukruimten/ diepzeeduiken.

2. Biologische agentia:

biologische agentia van de groep 3 (o.a. TBC, hepatitis B) en groep 4.

3. Chemische agentia:

a) stoffen en bereidingen ingedeeld als vergiftig (T), zeer vergiftig (Tx), bijtend (C) of ontplofbaar (E);

b) stoffen en bereidingen die zijn ingedeeld als schadelijk (Xn) en die zijn aangeduid met een of meer van de volgende R-standaardzinnen:

- R 39 : gevaar voor zeer ernstige onherstelbare effecten;
- R 40 : mogelijke gevaren voor onherstelbare effecten;
- R 42 : kan overgevoelighedsreacties bij inademing veroorzaken;
- R 43 : kan overgevoelighedsreacties bij aanraking met de huid veroorzaken;
- R 45 : kan kanker veroorzaken;
- R 46 : kan erfelijke, genetische schade veroorzaken;
- R 48 : gevaar voor ernstige schade aan de gezondheid bij langdurige blootstelling;
- R 60 : kan de vruchtbaarheid schaden;
- R 61 : kan schade veroorzaken aan het ongeboren kind.

c) stoffen en bereidingen die zijn ingedeeld als irriterend (Xi) en die zijn aangeduid met een of meer van de volgende R-standaardzinnen :

- R 12 : zeer licht ontvlambaar;
- R 42 : kan overgevoelighedsreacties bij inademing veroorzaken;
- R 43 : kan overgevoelighedsreacties bij aanraking met de huid veroorzaken.

d) Stoffen en bereidingen bedoeld in het koninklijk besluit van 2 december 1993 betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's van blootstelling aan kankerverwekkende en mutagene agentia op het werk.

- e) - gesmolten lood en loodlegeringen, met uitzondering van soldeersel;
- stof van lood en van loodverbindingen aangewend in fabrieken en reparatiewerkplaatsen voor loodaccumulatoren;
  - loodhoudende verfstoffen aangebracht met het pistool of door middel van elektrostatische procédés;
  - kwik of kwikverbindingen;
  - koolstofdissulfide;
  - arseenverbindingen;
  - fluor en zijn verbindingen;

- benzeen;
- tetrachloorkoolstof, 1, 1, 2, 2-tetrachloorethaan en pentachloorethaan.

B. Procédés en werkzaamheden

1. Vervaardiging, gebruik, distributie met het oog op het gebruik, opslag en vervoer van springstoffen of van projectielen, ontstekingsmiddelen of diverse voorwerpen die springstoffen bevatten.
2. Arbeid in persluchtcaissons en onder overdruk.
3. Werk waarbij gebruik gemaakt wordt van apparaten voor de vervaardiging, de opslag of het vullen van reservoirs met ontvlambare vloeistoffen en met samengeperste gassen, vloeibare of opgeloste gassen; werkzaamheden die een ernstige brand of zware ontploffingen kunnen veroorzaken.
4. Grond- en stutwerk bij uitgravingen van meer dan 2 m diep waarvan de breedte op halve diepte kleiner is dan de diepte; werk dat instortingen kan veroorzaken.
5. Besturen van graafwerktuigen en -machines.
6. Besturen van machines voor het heien van palen.
7. Besturen van hefwerktuigen en het geleiden van de bestuurders ervan met signalen.
8. Slopen van gebouwen.
9. Oprichten en afbreken van stellingen.
10. Las- of snijwerk met de elektrische boog of met de brander in tanks.
11. Gebruik van schiethamers.
12. Onderhoud, reiniging en herstel van hoogspanningsinstallaties in transformatorhuisjes; arbeid met gevaren op het gebied van hoogspanningselektriciteit.
13. Laden en lossen van schepen.
14. Snoeien en vellen van hoogstammige bomen en behandelen van rondhout.
15. Bedienen, in metaalbedrijven, van fabricage- en transportinrichtingen die grote risico's kunnen vormen voor de veiligheid van het personeel, zoals hoogovens, smeltovens, convertoren en gietijzermengers, smeltpannen, warmwalsen; bedienen van coalcars, coke-cars en uithaalmachines in cokesfabrieken.
16. Arbeid met gevaarlijke machines, behalve wanneer de machine vast is voorzien van afdoende beschermingsinrichtingen die onafhankelijk werken van de bediener. Als gevaarlijke machines worden beschouwd :
  - de volgende houtbewerkingsmachines : cirkelzagen, lintzagen, vlakbanken, vandiktebanken, frezen, pennenbanken, kettingfrezen, gecombineerde machines;
  - de volgende leerlooierijmachines : walsmachines, pers- en schaafmachines, machines voor het gladschuren, karrewalsen, stolmachines en vacuümdroogmachines;
  - de volgende metaalpersen : schroefpersen met wrijvingskoppeling, excenterpersen

- met mechanische, pneumatische of hydraulische koppeling, hydraulische persen;
  - de persen voor het vormen van plastische stoffen;
  - de mechanisch bewogen metaalscharen en snijmachines;
  - de valhamers.
17. Procédés en werkzaamheden bedoeld in bijlage II van het koninklijk besluit van 2 december 1993 betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's van blootstelling aan carcinogene agentia op het werk.
  18. Werkzaamheden met wilde of giftige dieren.
  19. Schilderwerk waarbij gebruik wordt gemaakt van loodwit, loodsulfaat of enig product dat die pigmenten bevat, indien het loodgehalte groter is dan 2 gewichtsprocent berekend in metallische toestand.
  20. Werk aan of met kuipen, bassins, reservoirs, korfflessen of buikflessen die chemische agentia bevatten, bedoeld in punt A.3.
  21. Arbeid met een door machines bepaald werktempo en met prestatiebeloning.

C. Plaatsen

1. Plaatsen waar werkzaamheden worden verricht die ernstige branden of ontploffingen kunnen veroorzaken, zoals :
  - de vervaardiging van vloeibare zuurstof en waterstof;
  - de vervaardiging van collodion, celluloid, ontvlambare gassen en vloeistoffen;
  - de destillatie en raffinage van koolwaterstoffen voortkomende uit petroleum en steenkool;
  - het vullen van verplaatsbare recipiënten met samengeperste gassen, vloeibare of opgeloste gassen andere dan lucht, onder een druk van meer dan 1 kg/cm².
2. - de lokalen bestemd voor de autopsiediensten;
  - de plaatsen in de vuilbeluiken waar kadavers en krenge behandeld en bewerkt worden;
  - de lokalen waar dieren worden geslacht;
  - de lokalen waar werkzaamheden worden verricht die een risico inhouden van contact met cyaanwaterstofzuur of met elke stof die dit zuur kan vrijmaken;
  - de lokalen of bouwplaatsen waar door werkzaamheden of werken asbestvezels kunnen worden vrijgemaakt.

Voorwaarden om stagiair(e)s toch bloot te stellen aan de hierboven vermelde agentia, procédés en werkzaamheden en plaatsen.

1. de arbeid, betrokkenheid of aanwezigheid is onontbeerlijk voor de beroepsopleiding;

2. de werkgever vergewist zich ervan dat de nodige preventiemaatregelen effectief zijn en door een lid van de hiërarchische lijn, aangewezen door de werkgever, worden gecontroleerd;
3. de werkgever ziet erop toe dat de voormelde arbeid wordt uitgevoerd in het bijzijn van een ervaren werknemer en dat de aanwezigheid op de voormelde plaatsen gebeurt in aanwezigheid van een werknemer.

Basisprotocol

-documenten: -arbeidswet 16/3/1971
 -wet van 3/4/1995 – B.S 10/5/1995
 -K.B. 2/5/1995 –B.S. 18/5/1995
 -C.A.O. 46 : nachtarbeid

-praktisch:

- zwangerschap wordt zo vlug mogelijk aan de werkgever gemeld door de werknemer
- de werkgever neemt zo nodig onmiddellijk maatregelen: verbod blootstelling aan agentia voorkomend in bijlage 2 van het K.B.2/5/1995, evaluatie blootstelling agentia bijlage 1 K.B.2/5/1995 (niet-limitatieve lijst).
- consultatie arbeidsgeneesheer : evaluatie risico's mede in acht genomen de medische gegevens van het personeelslid (serologie, precaire zwangerschap, bijzondere kwetsbaarheid).
- gezien de aard van de werkomgeving (tenminste cumulatie meerdere "kleinere" risico's), is het aangewezen om systematisch de zwangere te verwijderen vanaf de eerste dag van de zevende zwangerschapsmaand. Als reden voor verwijdering wordt vermeld: risico tillen van lasten, risico agressie. Hiermee vermijden we tevens toenemend absentisme tijdens het laatste kwartaal van de zwangerschap en is er betere planning voor vervanging mogelijk. Dit is van toepassing op alle beroepscategorieën, behalve wanneer contact met patiënten uitzonderlijk, controleerbaar of vermijdbaar is (vb. administratieve functies).
- verwijdering uit het werkmilieu omwille van specifieke infectierisico's is voor bepaalde afdelingen en bepaalde beroepencategorieën, mogelijk via het Fonds voor de Beroepsziekten. Dit gebeurt nadat eventuele mogelijkheden van werkaanpassing zijn onderzocht. De verwijdering via het Fonds moeten gebeuren tijdens de eerste 12 weken van de zwangerschap. Verwijdering wegens til- of agressierisico geeft geen aanleiding tot vergoeding via het Fonds voor de Beroepsziekten.
- bij lactatie wordt het risico virale infecties breed geïnterpreteerd. Er is systematische verwijdering mogelijk van alle beroepencategorieën tot 5 maand na de bevalling. De consultatie bij de arbeidsgeneesheer vindt plaats voor de 9^e postnatale week. Er wordt een attest van lactatie meegebracht.

- financiële tussenkomst: (niet van toepassing voor stagiairs)

- bij verwijdering uit het werkmilieu: gedurende zwangerschap of lactatie - via de ziekteverzekering - 60% van het geplafonneerd loon.
- indien de verwijdering gebeurt via het Fonds voor de Beroepsziekten, dient deze verwijdering voor de 12 weken zwangerschapsduur te gebeuren. De schadeloosstelling bedraagt 90% van het geplafonneerd loon.

-nachtarbeid:

- art. 43: verbod verplichte tewerkstelling nachtarbeid (20u-6u),
  - 8 weken voor de vermoedelijke bevallingsdatum
  - andere periode gedurende zwangerschap of in de periode van maximaal 4 weken die volgt op het verplicht postnataal verlof mits medisch attest.

- C.A.O. 46: zwangere mag dagarbeid vragen vanaf 3 maanden voor de vermoedelijke bevallingsdatum tot 3 maanden na de geboorte. Zwangere kan op basis van medisch attest dagarbeid vragen na het bevallingsverlof zonder beperking in duur.

risico-evaluatie tijdens de zwangerschap

Algemene principes:

- zwangeren geven geen lichamelijke verzorging aan patiënten aangetast door infecties voorkomend op bijlage 2 van het K.B. van 2/5/1995 tenzij
  - zij voldoende geïmmuniseerd zijn tegen betrokken pathologie
  - er voldoende efficiënte preventieve maatregelen kunnen genomen worden.
- telkens, wanneer uit de risico-analyse blijkt dat het risico reëel aanwezig is, is werkaanpassing, postenmutatie of werkverwijdering noodzakelijk.

I: INFECTIERISICO

Bijlage 2 van het KB moederschapsbescherming: verbod blootstelling

Hepatitis B:

Risico voor alle beroepscategorieën (met uitzondering van duidelijk afgescheiden administratieve functies).

Anti-Hbs $\geq$ 10 mU/ml: geen probleem voor tewerkstelling zwangere werknemers.

Anti-Hbs $<$ 10 mU/ml: verwijdering uit het risico is noodzakelijk.

Enterovirussen:

Nadruk ligt op hygiënisch werken. Geen verwijdering noodzakelijk omwille van dit risico.

Cytomegalie (CMV):

CMV IgG positieven dienen niet verwijderd te worden omwille van dit risico.

CMV negatieven: nadruk op hygiënisch werken, vooral met betrekking tot urine- en speekselcontacten. Geen systematische verwijdering noodzakelijk.

Epstein-Barr:

Hygiënisch werken, geen specifieke preventieve maatregelen te nemen.

Herpes:

-Genitalis: geen verzorging herpesletsels, gewone preventieve maatregelen.

-Varicella: afhankelijk van het aanwezig zijn van Varicella-Zoster IgG antistoffen, Weinig risico in de psychiatrie.

- Zona: geen verzorging van letsels door zwangeren zonder IgG antistoffen.

H.I.V.:

Sociaal contact is altijd toegelaten. Nauw fysiek contact oa. lichamelijke verzorging is verboden. Reëel risico op units voor drugverslaafden of ontwenningsafdelingen.

Humaan Parvo-virus (= vijfde kinderziekte = Ertyhema Infectiosum):

Dit virus stelt meestal geen probleem, tenzij uitzonderlijk in periode van epidemie. In dit geval is het risico enkel reëel bij kinderen jonger dan 6 jaar.

Rubella:

Enkel risico als geen beschermende IgG antistoffen. Geen risico in volwassenenpsychiatrie.

Toxoplasmose:

Enkel risico in beroepen waar contact is met rauw vlees, rauwe groenten, aarde en katten. Bij keukenfuncties dient de serologie op toxoplasmose te worden nagegaan.

Listeria:

Geen risico.

Syfilis-gonorhee:

Risico reëel bij nauw fysiek contact. Geen werkverwijdering, wel hygiënische maatregelen.

Bijlage 1 van het KB moederschapbescherming: te evalueren

Hepatitis A:

Geen verzorging van hepatitis A patiënten, tenzij antistoffen positief zijn (na vaccinatie of door natuurlijke immuniteit).

Hepatitis C:

Geen verzorgende taken bij Hepatitis C patiënten toegelaten. Geen handelingen met mogelijk bloedcontact. Geen onderhoud van kamers van Hepatitis C patiënten.

II. IONISERENDE STRALINGEN

Patiënten, behandeld met isotopen voor therapeutische doeleinden kunnen een risico vormen . Het probleem stelt zich enerzijds onder vorm van straling. Dit kan het geval zijn bij patiënten met jodiumbehandelingen voor schildklierlijden of inwendige stralingsbronnen bij kankertherapie.

Anderzijds kan besmetting ook optreden wanneer er rechtstreeks contact is met urine waarin zich resten van radio-actieve isotopen bevinden.

Zwangere vrouwen staan nooit in voor zorgverlening van patiënten die radio-actieve isotopen hebben ingenomen gedurende de eerste week na inname of tijdens de behandeling.

III. HITTE >30°

Geen specifiek risico. Wel te evalueren voor keuken, wasserij.

IV. TILLEN VAN LASTEN.

Dit risico is reëel voor alle logistiek, verzorgend en verplegend personeel. Idem kinesisten, onderhoud, keuken en technisch personeel. Werkverwijdering geldt vanaf de eerste dag van de zevende zwangerschapsmaand.

Agressierisico: wordt reëel geacht voor elke zwangere in contact met patiënten. Verwijdering gedurende laatste trimester van de zwangerschap. Bij ernstige dreiging vroegere verwijdering te evalueren.

V. CHEMISCHE AGENTIA.

Bijlage 2 van het KB moederschapbescherming: verboden blootstelling.

Bijlage 1 van het KB moederschapbescherming: risico te evalueren.

Richtinggevend zijn de R-zinnen:

R40: onherstelbare effecten zijn niet uitgesloten

R45: kan kanker veroorzaken

R46: kan erfelijke genetische schade veroorzaken

R49: kan kanker veroorzaken bij inademing

R61: kan het ongeboren kind schaden

R63: mogelijk gevaar voor beschadiging van het ongeboren kind

In de thuiszorg vormen cytostatica, antivirale middelen en immunosuppressiva een risico.

Ook lichaamsvochten (urine, braaksel, stoelgang en bloed) kunnen besmet zijn met cytostatica.

Dit is mogelijk tot maximaal 7 dagen na de laatste toediening.

Zwangeren geven geen verzorging aan patiënten welke met deze middelen behandeld worden.

Ook manipulatie van deze middelen is niet toegelaten (vb toedienen van Ledertrexate in poedervorm).

Procedures opgelegd door de dienst ziekenhuishygiëne beschikbaar op de afdeling dienen gevolgd te worden.

Hygiënische maatregelen ter preventie van infectieziekten in de verzorgingssector.

Elk rechtstreeks contact met bloed en lichaamsvochten vermijden.

Bij accidenteel contact van de huid of handen met bloed of lichaamsvochten: wassen en ontsmetten.

Kledij bevuild met bloed of lichaamsvochten vervangen

Prikongevallen vermijden

Elke stagiair(e) draagt wegwerphandschoenen bij de volgende handelingen:

- bij contact met stoelgang, urine, bloed of andere lichaamsvloeistoffen
- bij contact met materialen mogelijk bevuild met deze lichaamsvloeistoffen
- bij verzorgingen

Iedere stagiair(e) dient de handen te wassen

- na het uittrekken van de handschoenen
- na gebruik van de toiletten
- voor en na het eten
- voor het manipuleren, bereiden en verdelen van voedingsmiddelen
- na het manipuleren van bevuild en mogelijk besmet materiaal
- na elke mogelijke besmetting van de handen

Hepatitis B vaccinatie

In de afdelingen waar er rechtstreeks contact mogelijk is met bloed, of waar personen verblijven die mogelijk besmet zijn met het hepatitis B virus is hepatitis B vaccinatie noodzakelijk.

De stagiairs die niet gevaccineerd zijn tegen hepatitis B nemen contact op met de preventieadviseur-arbeidsgeneesheer .

Tuberculinetest: bij blootstelling aan het tuberculoserisico verplicht voor de eerste stage en verder jaarlijks tijdens de volgende stages

Beroepsziekten

Elke ziekte of aandoening die mogelijks verband houdt met het werk dient onmiddellijk, gesignaleerd te worden aan de preventieadviseur-arbeidsgeneesheer.

Een aangifte van beroepsziekte gebeurt best binnen de periode van de werkonbekwaamheid!

Arbeidsongevallen

Arbeidsongevallen worden onmiddellijk gemeld aan het diensthoofd en de personeelsdienst.
Een prikongeval met een gebruikte injectienaald is een arbeidsongeval. Na een prikongeval onmiddellijk contact opnemen met de preventieadviseur-arbeidsgeneesheer .

Andere ziekten

Stagiair(e)s die drager zijn van een ziekte , die tijdens de normale werkactiviteiten kunnen overgedragen worden op andere personen, moeten onmiddellijk de preventieadviseur-arbeidsgeneesheer op de hoogte brengen.

Zwangerschappen

Zwangerschappen dienen onmiddellijk gemeld te worden aan de werkgever.
Indien nodig zal de preventieadviseur-arbeidsgeneesheer oordelen of er preventiemaatregelen moeten getroffen worden ter bescherming van moeder en/of kind.

Externe Dienst voor
Preventie
& Bescherming op het
Werk vzw

Bijlage 3

Niet-limitatieve lijst van agentia, procédés en werkzaamheden en plaatsen (bedoeld in artikel 3, §2 en in artikel 8) waaraan stagiair(e)s niet mogen blootgesteld worden:

A. Agentia

1. Fysische agentia:

- a) ioniserende straling;
- b) werk in een omgeving met overdruk, vb. hoogdrukruimten/ diepzeeduiken.

2. Biologische agentia:

biologische agentia van de groep 3 (o.a. TBC, hepatitis B) en groep 4.

3. Chemische agentia:

a) stoffen en bereidingen ingedeeld als vergiftig (T), zeer vergiftig (Tx), bijtend (C) of ontplofbaar (E);

b) stoffen en bereidingen die zijn ingedeeld als schadelijk (X_n) en die zijn aangeduid met een of meer van de volgende R-standaardzinnen:

- R 39 : gevaar voor zeer ernstige onherstelbare effecten;
- R 40 : mogelijke gevaren voor onherstelbare effecten;
- R 42 : kan overgevoeligheidsreacties bij inademing veroorzaken;
- R 43 : kan overgevoeligheidsreacties bij aanraking met de huid veroorzaken;
- R 45 : kan kanker veroorzaken;
- R 46 : kan erfelijke, genetische schade veroorzaken;
- R 48 : gevaar voor ernstige schade aan de gezondheid bij langdurige blootstelling;
- R 60 : kan de vruchtbaarheid schaden;
- R 61 : kan schade veroorzaken aan het ongeboren kind.

c) stoffen en bereidingen die zijn ingedeeld als irriterend (Xi) en die zijn aangeduid met een of meer van de volgende R-standaardzinnen :

- R 12 : zeer licht ontvlambaar;
- R 42 : kan overgevoeligheidsreacties bij inademing veroorzaken;
- R 43 : kan overgevoeligheidsreacties bij aanraking met de huid veroorzaken.

d) Stoffen en bereidingen bedoeld in het koninklijk besluit van 2 december 1993 betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's van blootstelling aan kankerverwekkende en mutagene agentia op het werk.

- e) - gesmolten lood en loodlegeringen, met uitzondering van soldeersel;
- stof van lood en van loodverbindingen aangewend in fabrieken en reparatiewerkplaatsen voor loodaccumulatoren;
  - loodhoudende verfstoffen aangebracht met het pistool of door middel van elektrostatische procédés;
  - kwik of kwikverbindingen;
  - koolstofdissulfide;
  - arseenverbindingen;
  - fluor en zijn verbindingen;
  - benzeen;

- tetrachloorkoolstof, 1, 1, 2, 2-tetrachloorethaan en pentachloorethaan.

B. Procédés en werkzaamheden

1. Vervaardiging, gebruik, distributie met het oog op het gebruik, opslag en vervoer van springstoffen of van projectielen, ontstekingsmiddelen of diverse voorwerpen die springstoffen bevatten.
2. Arbeid in persluchtcaissons en onder overdruk.
3. Werk waarbij gebruik gemaakt wordt van apparaten voor de vervaardiging, de opslag of het vullen van reservoirs met ontvlambare vloeistoffen en met samengeperste gassen, vloeibare of opgeloste gassen; werkzaamheden die een ernstige brand of zware ontploffingen kunnen veroorzaken.
4. Grond- en stutwerk bij uitgravingen van meer dan 2 m diep waarvan de breedte op halve diepte kleiner is dan de diepte; werk dat instortingen kan veroorzaken.
5. Besturen van graafwerktuigen en -machines.
6. Besturen van machines voor het heien van palen.
7. Besturen van hefwerktuigen en het geleiden van de bestuurders ervan met signalen.
8. Slopen van gebouwen.
9. Oprichten en afbreken van stellingen.
10. Las- of snijwerk met de elektrische boog of met de brander in tanks.
11. Gebruik van schiethamers.
12. Onderhoud, reiniging en herstel van hoogspanningsinstallaties in transformatorhuisjes; arbeid met gevaren op het gebied van hoogspanningselektriciteit.
13. Laden en lossen van schepen.
14. Snoeien en vellen van hoogstammige bomen en behandelen van rondhout.
15. Bedienen, in metaalbedrijven, van fabricage- en transportinrichtingen die grote risico's kunnen vormen voor de veiligheid van het personeel, zoals hoogovens, smeltovens, convertoren en gietijzermengers, smeltpannen, warmwalsen; bedienen van coalcars, coke-cars en uithaalmachines in cokesfabrieken.
16. Arbeid met gevaarlijke machines, behalve wanneer de machine vast is voorzien van afdoende beschermingsinrichtingen die onafhankelijk werken van de bediener. Als gevaarlijke machines worden beschouwd :
  - de volgende houtbewerkingsmachines : cirkelzagen, lintzagen, vlakbanken, vandiktebanken, frezen, pennenbanken, kettingfrezen, gecombineerde machines;
  - de volgende leerlooierijmachines : walsmachines, pers- en schaafmachines, machines voor het gladschuren, karrewalsen, stolmachines en vacuümdroogmachines;
  - de volgende metaalpersen : schroefpersen met wrijvingskoppeling, excenterpersen met mechanische, pneumatische of hydraulische koppeling, hydraulische persen;

- ⇒ de persen voor het vormen van plastische stoffen;
  - de mechanisch bewogen metaalscharen en snijmachines;
  - de valhamers.
17. Procédés en werkzaamheden bedoeld in bijlage II van het koninklijk besluit van 2 december 1993 betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's van blootstelling aan carcinogene agentia op het werk.
  18. Werkzaamheden met wilde of giftige dieren.
  19. Schilderwerk waarbij gebruik wordt gemaakt van loodwit, loodsulfaat of enig product dat die pigmenten bevat, indien het loodgehalte groter is dan 2 gewichtsprocent berekend in metallische toestand.
  20. Werk aan of met kuipen, bassins, reservoirs, korfflessen of buikflessen die chemische agentia bevatten, bedoeld in punt A.3.
  21. Arbeid met een door machines bepaald werktempo en met prestatiebeloning.

C. Plaatsen

1. Plaatsen waar werkzaamheden worden verricht die ernstige branden of ontploffingen kunnen veroorzaken, zoals :
  - de vervaardiging van vloeibare zuurstof en waterstof;
  - ⇒ de vervaardiging van collodion, celluloid, ontvlambare gassen en vloeistoffen;
  - de destillatie en raffinage van koolwaterstoffen voortkomende uit petroleum en steenkool;
  - het vullen van verplaatsbare recipiënten met samengeperste gassen, vloeibare of opgeloste gassen andere dan lucht, onder een druk van meer dan 1 kg/cm².
2. - de lokalen bestemd voor de autopsiediensten;
  - de plaatsen in de vuilbeluiken waar kadavers en krengen behandeld en bewerkt worden;
  - ⇒ de lokalen waar dieren worden geslacht;
  - ⇒ de lokalen waar werkzaamheden worden verricht die een risico inhouden van contact met cyaanwaterstofzuur of met elke stof die dit zuur kan vrijmaken;
  - de lokalen of bouwplaatsen waar door werkzaamheden of werken asbestvezels kunnen worden vrijgemaakt.

Voorwaarden om stagiair(e)s toch bloot te stellen aan de hierboven vermelde agentia, procédés en werkzaamheden en plaatsen.

4. de arbeid, betrokkenheid of aanwezigheid is onontbeerlijk voor de beroepsopleiding;
5. de werkgever vergewist zich ervan dat de nodige preventiemaatregelen effectief zijn en door een lid van de hiërarchische lijn, aangewezen door de werkgever, worden gecontroleerd;

6. de werkgever ziet erop toe dat de voormelde arbeid wordt uitgevoerd in het bijzijn van een ervaren werknemer en dat de aanwezigheid op de voormelde plaatsen gebeurt in aanwezigheid van een werknemer.

